

Notat

**vedrørende de af Kim Behnke, MF,
stillede spørgsmål vedrørende
udlejning, filmværker m.v.**

Indledningsvis skal der kort redegøres for ophavsrettens værksbegreber sammenholdt med de ophavsretlige regler om konsumtion af spredningsretten, hvilket synes at have central betydning for Hans Kristian Pedersens argumenter i sagen.

Ophavsretsloven skelner i § 1 mellem to overordnede værkskategorier: litterære værker og kunstneriske værker. Som kunstneriske værker anses musikværker, sceneværker, filmværker samt værker af billedkunst, bygningskunst og brugskunst. At filmværker anses som en værksart under kategorien kunstneriske værker, fremgår af lovmotiverne fra 1961 til lovens § 1: "Filmværker må med hensyn til den i lovforslaget anvendte terminologi opfattes som en særlig gruppe inden for de kunstneriske værker".

Kunstværker er en anden værksart under kategorien kunstneriske værker. Som kunstværker anses de tre grupper, der er nævnt i slutningen af lovens § 1, stk. 1, nemlig værker af billedkunst, bygningskunst og brugskunst. Dette fremgår udtrykkeligt af lovmotiverne fra 1961 til lovens § 11, stk. 2: "... ordet "kunstværker" - når det anvendes i dette lovforslag og i bemærkningerne til det - skal forstås som omfattende såvel alle værker, der traditionelt anses for bildende kunst, som værker af brugskunst og bygningskunst".

I ophavsretslovens terminologi er kunstværker således ikke identisk med kunstneriske værker, men derimod en værksart under kategorien kunstneriske værker. Begrebet kunstværker omfatter udelukkende billedkunst, bygningskunst og brugskunst, men ikke filmværker, der - ligesom kunstværker - er en selvstændig værksart under værskategorien kunstneriske værker.

Denne terminologi er kortfattet beskrevet over for Hans Kristian Pedersen i Kulturministeriets brev til ham af 6. marts 1992.

Hvordan forholder disse værksbegreber sig så til reglerne om konsumtion af spredningsretten i ophavsretslovens §§ 23 og 25? Lovens § 23, stk. 1, omfatter kun litterære og musikalske værker - ikke filmværker. Lovens § 25 omfatter kunstværker. Kunstværker er som nævnt ikke det samme som kunstneriske værker, og filmværker omfattes således ikke af konsumptionsbestemmelsen i § 25.

Frem til 1989 omfattede ophavsretslovens konsumptionsbestemmelser i §§ 23 og 25 udelukkende litterære værker, musikværker og kunstværker. Filmværker var ikke undergivet konsumtion, hvilket vil sige at rettighedshaverens eneret efter § 2 til spredning af eksemplarer af filmværket var intakt.

Ved ændringen af ophavsretsloven i 1989 indføjedes et nyt stk. 3 i lovens § 23. Bestemmelsen i § 23, stk. 3, omhandler konsumtion af spredningsretten til filmværker: "Når et filmværk er udgivet i form af salg til almenheden, kan de eksemplarer, som er omfattet af udgivelsen, spredes videre. Dog må de ikke uden ophavsmandens samtykke spredes til almenheden gennem udlån eller udlejning".

Lovmotiverne til § 23, stk. 3, indeholder følgende bemærkninger:

"Efter den gældende lovs § 2 nyder rettighedshaveren til et filmværk en ubetinget beskyttelse med hensyn til viderespredning af eksemplarer af filmværket.

I overensstemmelse med forslaget i Ophavsretsudvalgets betænkning "Film- og videogramspørgsmål" (bet. nr. 1000/1984) foreslås det, at spredningsretten begrænses, således at det er tilladt at foretage videresalg og lignende af udgivne eksemplarer af filmværker. Derimod bør det fortsat ikke, som det fremgår af forslaget til stk. 3, være tilladt at sprede sådanne eksemplarer til almenheden ved udlån eller udlejning uden samtykke fra rettighedshaveren".

Ved lovændringen i 1989 skete der således det, at eneretten til spredning af eksemplarer af filmværker blev begrænset. Man indførte fri viderespredningsret m.h.t. eksemplarer, som er blevet solgt og samtidig omfattet af en udgivelse. Udgivelse defineres i lovens § 8 som det forhold, at "eksemplarer af værket med ophavsmandens samtykke er bragt i handelen eller på anden måde spredt blandt almenheden". Er der tale om et værkseksemplar, som en bruger fx har lånt eller lejet, giver § 23, stk. 3, ikke hjemmel til viderespredning uden rettighedshaverens samtykke. Køberen af et udgivet eksemplar må derimod sprede eksemplaret videre til almenheden, dog ikke ved udlån eller udlejning. Det indebærer, at køberen kun må sprede eksemplaret videre ved salg, gave el.lign. Forbudet mod udlån og udlejning uden samtykke fra rettighedshaveren indebar ingen ændring i den hidtidige retstilstand.

For så vidt angår de af Kim Behnke, MF, i skrivelse af 26. maj 1992 stillede konkrete spørgsmål kan der oplyses følgende:

ad 1

Eksemplarer af litterære værker kan frit spredes videre i overensstemmelse med ophavsretslovens § 23. Der er ingen bestemmelse om konsumtion af spredningsretten til "kunstneriske værker". Visse værksarter under kategorien kunstneriske værker er nævnt i lovens §§ 23 og 25. Det drejer sig om musikværker i § 23, stk. 1 og 2, filmværker i § 23, stk. 3, og kunstværker i § 25. I det omfang en dukke overhovedet beskyttes efter ophavsretsloven, er den at anse som et kunstværk, der er undergivet konsumtion i overensstemmelse med § 25. Indtil ændringsloven fra 1989

havde kunstværker, herunder dukker, og filmværker således ikke samme lovgivningsmæssige status m.h.t. konsumtion af spredningsretten. Heller ikke efter 1989 har kunstværker og filmværker helt samme lovgivningsmæssige status på dette område, idet eksemplarer af kunstværker frit kan udlånes og udlejes, mens dette ikke er tilfældet for eksemplarer af filmværker.

ad 2

Som nævnt i de indledende bemærkninger omfatter lovens § 25 ikke filmværker, men derimod udelukkende kunstværker.

Begrundelsen for, at spredningsretten til filmværker ved ophavsretslovens gennemførelse i 1961 ikke blev undergivet nogen form for konsumtion, kan tænkes at være, at spredning af eksemplarer af filmværker dengang var uden praktisk betydning. Eksemplarer af filmværker blev stort set udelukkende distribueret i form af udlejning i lukkede kredsløb til biografer, undervisningsinstitutioner m.v. Publikum kunne således kun i sjældne tilfælde erhverve et eksemplar af et filmværk. Det var derfor uden praktisk betydning, at loven ikke gav mulighed for fri viderespredning af udgivne eksemplarer af filmværker. Denne situation blev først ændret med fremkomsten af videogrammer, som distribueres til publikum i form af salg eller udlejning.

Ud over spredning omhandler lovens § 25 også visning af eksemplarer af kunstværker, jf. ordene "værket må vises offentligt på anden måde end i fjernsyn eller ved visning af film" i § 25, stk. 1, 1. pkt. Denne sætning betyder, at et eksemplar af et kunstværk, fx et maleri, der er udgivet eller overdraget til andre, må vises offentligt, fx udstilles på et kunstmuseum. Efter bestemmelsen må eksemplarer af kunstværket dog ikke vises offentligt i fjernsynet eller ved visning af film. Det indebærer, at kunstneren som udgangspunkt skal spørges, hvis nogen vil vise kunstværket i et tv-program eller i en film. Undtagelser fra denne regel findes bl.a. i lovens § 25, stk. 1, 2. pkt.

Hverken den citerede sætning eller andre dele af lovens § 25 har betydning spørgsmålet om "visning" af filmværker i biografer

og i fjernsynet. Sådan visning kaldes i ophavsretslovens terminologi fremførelse. Rettighedshaveren til et filmværk har efter lovens § 2 en uindskrænket eneret til offentlig fremførelse af et filmværk, fx en biograffilm. Det betyder, at en biograf eller tv-station skal have tilladelse fra rettighedshaveren, før de må bruge (fremføre) filmværket.

Som nævnt i kulturministerens brev af 1. juli 1992 til Palle Bo Schmidt (Real Tasa Film) kan det bekræftes, jf. de indledende bemærkninger, at frem til ændringen af ophavsretslovens § 23 i 1989 var spredning til almenheden af filmværker, herunder salg af udgivne eksemplarer, ikke tilladt uden ophavsmandens samtykke, jf. lovens § 2.

ad 3 og 4

Det er korrekt, som det også fremgår af de indledende bemærkninger, at frem til lovændringen i 1989 var der ikke forskel mellem salg og udlejning m.h.t. konsumtion af spredningsretten til filmværker.

I forbindelse med sag 158/86 ved EF-Domstolen (Warner m.fl. mod Viuff Christiansen), jf. dom af 17. maj 1988, er den danske regering udelukkende refereret for udtalelser vedr. udlejning af filmværker. Det skyldes, at sagen ikke handlede om salg, men alene udlejning af filmværker. Det bemærkes, at det ikke er den danske regering, men sagsøger (dvs. Warner m.fl.), der i Domstolens retsmøderapport er refereret for udtalelser om sondring mellem salg og udlejning (se dok. 9, s. 9, i Hans Kristian Pedersens bilagsrapport fra foråret 1992).

ad 5

EF-Domstolens dom af 17. maj 1988 fastslår, at det ikke er i strid med Rom-Traktatens bestemmelser om fri bevægelighed for varer (art. 30 og 36), at den danske ophavsretsgivning forbyder udlejning af filmværker, herunder videogrammer, uden rettighedshaverens samtykke, selv om det med rettighedshaverens samtykke er bragt i omsætning i en anden medlemsstat, hvor en sådan udlejning er tilladt uden samtykke.

EF-Domstolen har ikke taget stilling til spørgsmålet om, hvorvidt det frem til 1989 gældende danske forbud mod videresalg af solgte eksemplarer af filmværker uden rettighedshaverens samtykke var foreneligt med Rom-Traktatens bestemmelser om fri bevægelighed for varer. Da lovgivningen nu tillader sådant videresalg, ville en stillingtagen til spørgsmålet i dag kun have historisk interesse.

Det bemærkes, at EF's Ministerråd (indre marked) den 18. juni 1992 har vedtaget en fælles holdning til det såkaldte udlejningsdirektiv, der bl.a. forpligter medlemsstaterne til at forbyde udlejning af filmværker uden rettighedshaverens samtykke.

- - - - -

Det anføres i slutningen af Kim Behnkes brev, at "konsekvenserne af den nuværende administration af lovgivningen er, tilsigtet eller utilsigtet, at udenlandske rettighedshaveres filmværker er forhindret i at blive udlejet i Danmark". Dette er efter juridisk og internationalt sekretariats opfattelse ikke korrekt. Ophavsretslovgivningen giver en udlejer af filmværker pligt til at indhente samtykke hos rettighedshaveren til udlejningen. Dette gælder, uanset om filmen og/eller rettighedshaveren er dansk eller udenlandsk. Lovgivningen forhindrer således ikke udlejningen, men betinger blot udlejningen af rettighedshaverens samtykke.

Hvad angår den verserende retssag mellem Laserdisken og Foreningen af Danske Videogramdistributører har juridisk og internationalt sekretariat forstået, at denne sag primært handler om, hvem der har udlejningsrettighederne til de pågældende laserdiscs, dvs. om det nødvendige samtykke til udlejningen skal indhentes hos den engelske licenstager, Lightning, eller hos den danske licenstager, Foreningen af Danske Videogramdistributører. Svaret på dette spørgsmål synes at afhænge af indholdet af de relevante kontrakter med den oprindelige rettighedshaver, filmproducenten. Det falder uden for ministeriets kompetence at

tage stilling til spørgsmål, der behandles under den verserende retssag, herunder Hans Kristian Pedersens klage over den måde, hvorpå hans virksomhed mener sig behandlet af Foreningen af Danske Videogramdistributører.